

Biblioteka – partner dla jednostki samorządu terytorialnego

Na czym polega partnerstwo biblioteki publicznej z jednostką samorządu terytorialnego, czyli jej organizatorem? Czy jest potrzebne i czemu (oraz komu) służy? Staramy się w tym materiale odpowiedzieć na te pytania, ale przede wszystkim zachęcić do dyskusji o plusach i minusach, jakie dla biblioteki ma budowanie relacji partnerskich zarówno z samorządem lokalnym, jak i innymi instytucjami, dla których ten samorząd jest organizatorem.

Na początek – mały quiz

Odpowiedz proszę: „tak”, „nie” lub „nie wiem”:

- ✓ czy w dokumencie strategicznym, dotyczącym rozwoju Twojej gminy/miasta, jest uwzględniona rola biblioteki?
- ✓ czy jako bibliotekarka/bibliotekarz masz wpływ na politykę kulturalnąⁱ prowadzoną przez lokalny samorząd?
- ✓ czy Twoja biblioteka jest postrzegana w środowisku lokalnym jako inicjator współpracy różnych podmiotów, dla których organizatorem jest lokalny samorządⁱⁱ?
- ✓ czy Twoja biblioteka jest postrzegana przez radnych lokalnego samorządu raczej jako instytucja niezbędna w środowisku niż obowiązkowy wydatek w budżecie gminy ?

Za każdą odpowiedź „tak” – gratulacje. Niezależnie od udzielonych odpowiedzi zapraszamy do dalszej lektury!

Biblioteka: usługodawca czy współtwórca polityki kulturalnej gminy/miasta?

Ani ustawa o bibliotekach, ani ustawa o prowadzeniu działalności kulturalnej nie nakładają na instytucje kultury (w tym biblioteki) obowiązku uczestnictwa w procesie kreowania polityki kulturalnej. Decyzja o tym, czy i w jaki sposób biblioteka chce i może wspierać powstawanie spójnej, odpowiadającej na potrzeby społeczne, nowoczesnej i długofalowej wizji dotyczącej uczestnictwa w kulturze obywateli danej gminy, należy do dyrekcji i zespołu każdej biblioteki. Czy chcemy jedynie dostarczać usługi (począwszy od ustawowych: w obszarze czytelnictwa i dostępu do informacji), czy także chcemy mieć realny wpływ na budowanie i realizację strategii rozwoju kultury w gminie? Każdy z tych wyborów pociąga za sobą określone skutki – szanse i zagrożenia. O nich piszemy poniżej. Ponadto przedstawiamy kilka modeli partnerskiej współpracy biblioteki z samorządem, proponujemy narzędzia, które tę współpracę usprawnią oraz prezentujemy praktyki współpracy z kilku polskich bibliotek.

Biblioteka: petent czy partner?

Partnerstwo ze swojej definicji zakłada równość wszystkich stron współpracy. W przypadku organizatora i instytucji przez niego powołanej postulat równości może być zagrożony. Tu z pomocą przychodzi przytoczona (patrz: przypis 2) definicja samorządu jako wspólnoty. Biblioteka jest aktywnym członkiem tej wspólnoty, jeżeli z pozycji petenta (potrzebujemy „tyle i tyle”, żeby realizować nasze zadania) przechodzi na pozycję współdecydenta (zdiagnozowaliśmy potrzeby społeczne i mamy pomysł na rozwój lokalny poprzez kulturę i wiedzę). Biblioteka, jako partner samorządu, potrafi zaproponować reguły i narzędzia współpracy, które ułatwią wspólną realizację celów tego partnerstwa. Ustalenie reguł współpracy jest niezwykle ważne, gdy partnerem jest organizator, czyli podmiot dostarczający fundusze i tworzący ramy prawne dla działalności. Reguły te możemy zaproponować dla współpracy systemowej (wszystkich podejmowanych wspólnie działań), jednego obszaru działań (np. edukacji cyfrowej), czy nawet dla jednego projektu (np. organizacji zajęć wakacyjnych dla dzieci).

Biblioteka: relacje międzyludzkie czy strategia współpracy z organizatorem?

Z rozmów z bibliotekarzami i bibliotekarkami wynika, że podstawą skutecznej współpracy jest dobra, osobista relacja bez względu na to, czy chodzi o pracowników sąsiedzkiej instytucji kultury, członkinie Koła Gospodyń Wiejskich, radnych czy pracowników urzędu gminy. Te, często prywatne, relacje – oparte na wzajemnym zaufaniu, poczuciu bezpieczeństwa i znajomości swoich kompetencji – są bardzo ważne. Jednak trudno się zgodzić z opiniami, że brak takich osobistych kontaktów, jeżeli chodzi o relacje z JST, przekreśla skuteczność współpracy. Warto podejść do relacji biblioteka – samorząd jak do kilkuletniego projektu. Poniżej piszemy o rzecznictwie, czyli narzędziu świadomej i celowej komunikacji z organizatorem. Wiele bibliotek wyraża opinię, że urzędników i radnych interesują wyłącznie

sprawozdania roczne, a i te niekoniecznie są czytane. Poza sprawozdaniami, większość tych placówek wykorzystuje te same kanały komunikacji i narzędzia informacyjne zarówno dla szerokiego grona odbiorców, jak i dla urzędu oraz radnych. Warto się zastanowić, czy wysyłanie obowiązkowych sprawozdań i zaproszeń na wydarzenia biblioteczne wystarczy, aby uświadomić organizatorowi rzeczywistą rolę, jaką biblioteka spełnia w środowisku. Warto też rozważyć wypracowanie przez bibliotekę strategii informowania samorządu o działaniach naszej placówki.

ⁱ Jako „politykę kulturalną” rozumiemy tu planowanie, organizowanie i zarządzanie ofertą kulturalną w gminie. Warto zatrzymać się przy pojęciu **kultury**, gdyż nie jest bez znaczenia, jak sobie ją zdefiniujemy. Instytucja kultury, która rozumie siebie jako producenta działań kulturalnych, takich jak czytanie książek, oglądanie spektakli, czy śpiewanie w amatorskim chórze, pozycjonuje się w swojej społeczności jako usługodawca. Jeżeli kulturę rozumiemy jako narzędzie rozwoju lokalnego – z usługodawcy stajemy się współtwórcami polityki kulturalnej.

ⁱⁱ **Samorząd terytorialny** to wspólnota mieszkańców oparta o prawo publiczne – samorząd to my! Zgodnie z tą definicją ani pracownicy administracji lokalnej (urzędnicy), ani przedstawiciele społeczni (radni) nie stanowią całego samorządu, a jedynie w nim uczestniczą pełniąc określone funkcje. Warto o tym pamiętać, chociaż – z powodów praktycznych – termin „samorząd” będzie używany w tym materiale wymienne z „organizatorem instytucji kultury (biblioteki)” i „jednostką samorządu terytorialnego (JST, urzędem)”.

Zastanawiając się, jakimi partnerami są (lub mogą być) dla siebie urzędy i organizowane przez nie biblioteki, warto przywołać tę szeroką i demokratyczną definicję samorządu jako lokalnego partnerstwa mieszkańców i organizacji, które oni tworzą. Urząd (miasta, gminy) jest jednym z aktorów sfery publicznej (w tym sceny kulturowej), ale nie nadrzędnym.